

УДК 378:811.111+37.064.2

Г.П. Шролик
м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТА (ОГЛЯД ЗАРУБІЖНИХ ДЖЕРЕЛ)

Постановка проблеми: Оскільки тенденції полікультурізації суспільства загалом і наукової спільноти зокрема відкривають для студентів та науковців нові можливості обміну інформацією та досвідом, сучасний погляд на іноземну (особливо англійську) мову як інструмент досягнення професійних цілей, спонукає до нових підходів до вивчення мови. Крім того, нові положення закону про присвоєння вчених звань доцента та професора вимагають від кандидатів підтвердження знання англійської або іншої іноземної мови (крім регіональних мов та мов меншин) шляхом надання міжнародного сертифіката відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти (на рівні не менше B2) або іншого документа про навчання (стажування) у країні, що входить до ОЕСР та/або Європейського Союзу. Таким чином, іноземна мова перестає бути прерогативою гуманітарних спеціальностей, особливо філологічних. Вона стає інструментом досягнення професійних цілей представниками будь-яких спеціальностей. Водночас постає закономірне питання – яким чином поєднати вивчення фахових дисциплін із вивченням іноземної мови не зашкодивши жодній з навчальних цілей? Якісна фахова підготовка спеціаліста з англійської філології потребує щонайменш чотирьох років навчання, спеціалізована підготовка англійськомовного фахівця в певній галузі наукових знань – додаткових теоретичних та практичних занять. Отже, весь процес стає довготривалим та економічно витратним.

Єдиним можливим вирішенням зазначеної проблеми може бути професіоналізація змісту вивчення іноземної мови, або поєднання мовної та фахової спрямованості навчального змісту (CLIL – Content and Language Integrated Learning).

Аналіз попередніх досліджень: Проблема вдалого поєднання фахового змісту з особливостями вивчення іноземної мови вивчалась багатьма дослідниками, особливо закордонними.

Оскільки термін «CLIL» почав вживатись з 1994 року в Європі, коли група дослідників, що працювала над програмою Європейської комісії, узгодила визначення цього терміну. «CLIL отримав пояснення як освітній підхід подвійної спрямованості, в якому для вивчення певного навчального змісту використовується додаткова іноземна» [5]. Мейер також називає його Meyer [7, с. 12] «підходом, який є ефективним як для вивчення змісту певної навчальної дисципліни так і для вивчення іноземної мови одночасно». Хоча й існують деякі незначні розбіжності у визначенні сутності поняття, більшість авторів погоджується на тому, що CLIL можна розглядати і як підхід і як метод. Далтон-Пафер [3, с. 9], називає його «освітнім підходом». Мехісто та Марч [6, с. 36] вважають, що це «когнітивно стимулюючий підхід», а Хелбіг – «методологічним принципом».

CLIL також є узагальнюючим терміном для різних підходів, методів та програм, спільною метою яких є навчити предметного змісту через додаткову іноземну мову. Двома основними перевагами, які сприяють популяризації цього підходу є те, що він, по-перше, є адекватним інструментом для поширення плюрилінгвалізму, а по-друге, також системостворюючим явищем, яке підтримують як батьки так і роботодавці, водночас із вчителями [3].

У викладенні професійного змісту іноземною мовою варто дотримуватись принципу використання вищих мисленневих вмінь за таксономією, розробленою Ф. Блумом. Ф. Блум у своїй класифікації мисленневих вмінь розмежує вміння вищого гатунку (створювати,

оцінювати, аналізувати, застосовувати) й вміння нижчого щабля (розуміння – опис і пояснення; знання – запам'ятовування) [1].

Д. Койл формулює універсальну формулу чотирьох «С» (Content, Cognition, Communication, Community) – зміст, пізнання, спілкування, спільнота. При цьому дослідник вказує на важливу роль культурного компоненту та вивчення мови у взаємодії і природних ситуаціях реального життя[2].

Метою статті є обґрунтоване викладення стратегії організації освітнього середовища професійно спрямованого вивчення іноземної мови студентами вищих навчальних закладів педагогічного профілю в контексті навчальних цілей зазначеного процесу відповідно до сучасних вимог європейського освітнього простору.

Виклад основного матеріалу: Загалом, науковці збігаються у думці щодо основних принципів професійно-контекстного вивчення іноземної мови:

- рівноцінна увага приділяється як змісту навчання так і мові навчання;
- використовуються автентичні матеріали;
- практикується різноманітність форм подачі матеріалу – тексти, графіки, статистичні дані, відео, статті);
- використовуються усі види мисленневих вмінь (вищі і нижчі);
- необхідною є варіативність навчальних завдань;
- обов'язкова взаємодія під час виконання завдань (парна, групова співпраця);
- вибірковий підхід до підбору навчального матеріалу, який стосується як професійного так і іншомовного змісту;
- включення елементів міжкультурного розуміння й глобальних питань людства;
- інтеграція всіх чотирьох умінь;
- правильне подання інструктивної частини здобуття навчальної компетенції.

Отже, планування якісного заняття вивчення професійно спрямованої іноземної мови дослідники вирішили представити у вигляді піраміди, що базується на врахування чотирьох «С» [2]:

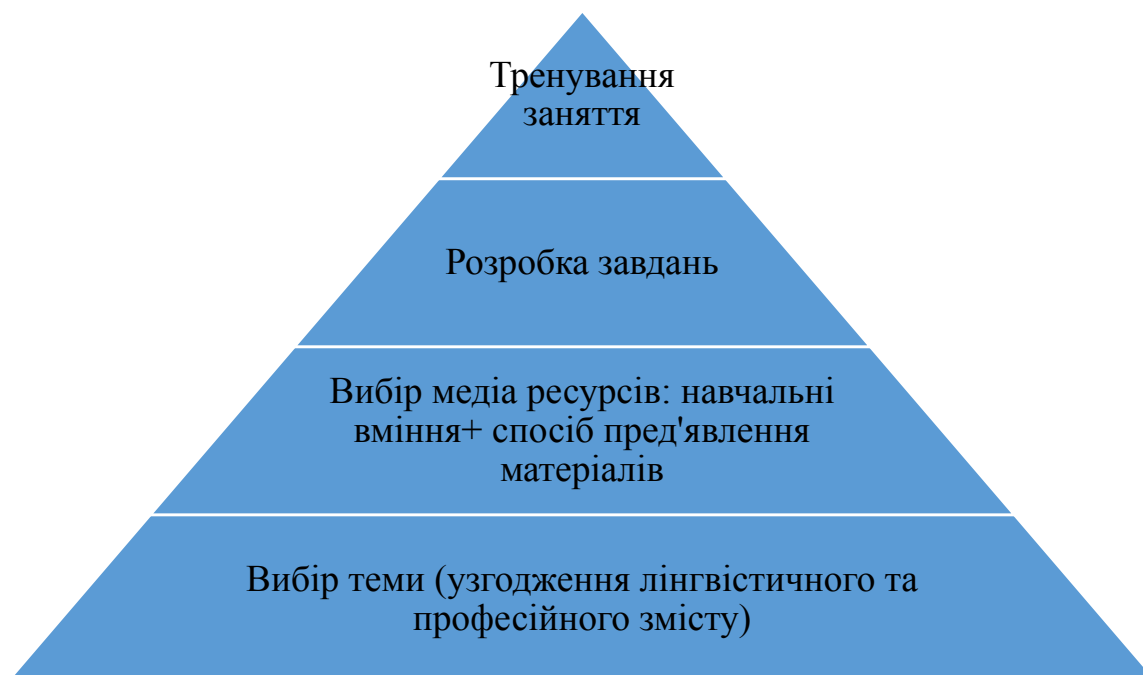

Рис. 1.

Таким чином, піраміда передбачає систематичне узгодження при плануванні між етапами навчання та вибором навчальних матеріалів, починаючи з вибору відповідної теми і закінчуючи

переглядом основного змісту та елементів іншомовної підготовки, який можна назвати «тренуванням заняття».

Основою вивчення іноземної мови в поєднанні із фаховим змістом є те, що профільні предмети викладаються та вивчаються мовою, яка не є рідною мовою студентів. Ця іноземна мова стає засобом вивчення навчального змісту та інтегрується до загального навчального плану, при цьому збільшується мотивація навчання, а вивчення іноземної мови відбувається природнім шляхом через професійний зміст. Коли студенти зацікавлені темою, це спонукає їх до вивчення іноземної мови, якою ця тема подається. Оскільки при цьому мова вивчається у ситуаціях реальної майбутньої професійної діяльності, вивчення мови відбувається не через примус, а непомітно.

Перевагами такого типу навчання іноземній мові є знайомство студентів із ширшим культурним контекстом, підготовка до встановлення міжкультурних зв'язків, доступ до отримання міжнародних навчальних сертифікатів та програм, покращення мовної та загальної професійної компетентності, підготовка до подальшого навчання чи роботи та розвиток полікультурних навичок та інтересів.

Місце професійно спрямованого вивчення іноземної мови серед інших сучасних підходів можна презентувати таким чином:

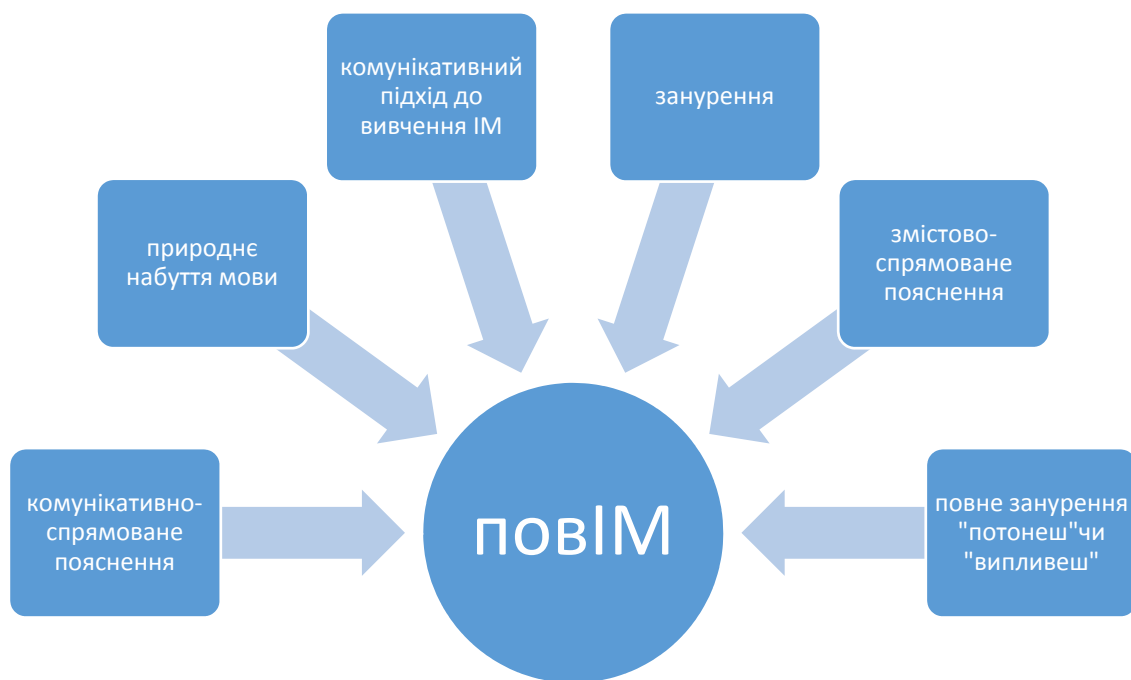

Рис. 2.

Що стосується власне процесу проведення заняття, О. Мейер пропонує такі стратегії: 1. Потужне введення матеріалу (rich input) – основними критеріями вибору навчального матеріалу є автентичність, значущість та релевантність;

2. Супровід й підтримка під час навчання (scaffolding learning) – щоб переконатись, що потужно введений матеріал ефективно засвоюється, необхідно навчити студентів стратегій роботи з матеріалом – як працювати з картами, діаграмами, різними джерелами інформації;

3. Широка взаємодія та заохочення зворотної реакції (rich interaction and pushed output) – найефективніше оволодіння мовою відбувається у спілкуванні та взаємодії з іншими мовцями у значущих соціальних ситуаціях, коли їх заохочують до того, щоб використовувати мовні ресурси на повну потужність;

4. Додавання (між) культурної складової (adding the inter-cultural dimension) – оскільки різні культурні спільноти по-різному тлумачать такі поняття як час, вербальні та невербальні комунікативні стилі, необхідно знайомити з цим студентів.

5. Використання мисленнєвих здібностей вищого порядку (Н. О. Т. – Higher Order Thinking) – створення середовища, в якому студенти залучені у роботу, перед ними постають завдання і виклики, які вимагають залучення різних видів мисленнєвих здібностей вищого щабля, проте без перевантаження, задля цього потрібно систематично і правильно давати інструкції мовою, що вивчається та рідною мовою.

6. Стійкість навчання (Sustainable Learning) – викладачеві необхідно переконатись (за допомогою різних форм контролю), що навчальний матеріал глибоко вкоренився у довгостроковій пам'яті студентів, а пасивні знання стали активними [7].

Висновки: Варто зазначити, що не існує однієї універсальної моделі професіоналізації змісту. Проте, усі підходи до зазначеної проблеми характеризуються одним спільним базовим принципом – поєднанням вивчення змісту певного навчального предмету чи дисципліни та іноземної мови з метою одночасного оволодіння предметними знаннями та мовними навичками.

Що ж стосується вищих навчальних закладів педагогічного профілю й навчання студентів немовних факультетів англійській мові, найоптимальнішою виявляється така модель, де навчання орієнтоване на набуття знань з профільного предмету англійською мовою після попередньої базової загальнолінгвістичної підготовки. Перевагами такого типу навчання іноземній мові є знайомство студентів із світовим культурним контекстом, покращення мовної та загальної професійної компетентності, підготовка до подальшого навчання чи роботи за світовими стандартами якості та розвиток полікультурних навичок та інтересів. Оскільки вчителі є тими фахівцями, які будуть надалі готувати спеціалістів різних сфер, їх мовна підготовка потребує особливої уваги й запровадження зазначеного підходу з перших курсів навчання у вищому навчальному закладі.

Література:

1. Bloom F., Lazerson A. and Charles A. Nelson Brain, Mind, and Behavior / Floyd Bloom, Arlyne Lazerson and Charles A.: Foundations of Behavioral Neuroscience . – 2000– 248p.
2. Coyle D., Hood P. and Marsh D. CLIL Content and Language Integrated Learning /Coyle Do, Hood Philip and Marsh David, CUP. –2010.
3. Dalton-Puffer, C. Outcomes and processes in Content and Language Integrated Learning (CLIL): current research from Europe. /Dalton-Puffer, C// In W. Delanoy, & L. Volkman, Future Perspectives for English Language Teaching – 2008. – pp. 139-157.
4. Gierlinger, E. Modular CLIL in lower secondary education: some insights from a research project in Austria/E. Gierlinger// In C. Dalton-Puffer, & U. Smit, Empirical perspectives on classroom discourse: Peter Lang. – 2007– pp. 79-118
5. Marsh, D. Language awareness and CLIL/ D. Marsh // In J. Cenoz, & N. H. Hornberger, Encyclopaedia of language and education: Springer– 2008–pp. 233-246.
6. Mehisto, P., & Marsh, D.. Approaching the economic, cognitive and health benefits of bilingualism: Fuel for CLIL. In Y. Ruiz de Zarobe, J. Sierra, & F. Gallardo del Puerto, Content and Foreign Language Integrated Learning. Bern: Peter Lang. – 2011 – pp. 21-48.
7. Meyer, O. Towards quality CLIL: successful planning and teaching strategies: Puls. – 2010 – pp.11-29.

У статті викладено огляд зарубіжних джерел стосовно проблеми вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, коли іноземна мова стає засобом вивчення навчального змісту та інтегрується до загального навчального плану. Особливістю принципу поєднання загально лінгвістичної підготовки і професійного змісту для майбутніх фахівців немовних спеціальностей є збільшення мотивація навчання та вивчення іноземної мови природнім шляхом через професійний зміст.

Ключові слова: професіоналізація змісту вивчення іноземної мови, загальнолінгвістична підготовка, професійна компетентність, CLIL, плурилінгвалізм.

В статье излагается обзор зарубежных источников, касающихся проблемы изучения иностранного языка с профессиональным уклоном, когда иностранный язык становится средством изучения учебного содержания и интегрируются в общий учебный план. Особенностью принципа сочетания общелингвистической подготовки и профессионального содержания для будущих специалистов неязыковых специальностей является увеличение мотивации обучения и изучения иностранного языка естественным образом через профессиональное содержание.

Ключевые слова: профессионализация содержания изучения иностранного языка, общелингвистическая подготовка, профессиональная компетентность, CLIL, плурилингвальность.

The article highlights the foreign literature sources concerning the problem of studying foreign languages with professional orientation of the contents, when a foreign language becomes the means of studying the educational contents and is integrated into the general curriculum. The characteristic feature of combining linguistic preparation and professional contents for future specialists of non-linguistic specialties is the increasing motivation for studying and learning the foreign language naturally through professional contents.

Keywords: professionally oriented educational contents of foreign language learning, general linguistic preparation, professional competence, CLIL, polylinguality.

УДК 378.134:811.11123 (043.2)

О.М. Ярмоленко
м. Вінниця, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ВНЗ

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні чітко визначені орієнтири на входження в освітній простір Європи. У центр уваги – досконале володіння іноземними мовами студента ВНЗ. Методика викладання іноземних мов потребує залучення різних методів з метою розвитку мовленнєвих навичок студента.

Аналіз досліджень. Сучасні підходи викладання іноземної мови у вищій школі розглядалися багатьма вченими, такими як Н. Бориско, Є. Верещагін, Л. Воскресенська, Л. Жирнова, В. Костомаров, Л. Голованчук, Н. Кулібіна, О. Миролубов, Г. Томахін.

Метою даної статті є висвітлення сучасних підходів викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Специфіка навчання іноземної мови, на відміну від інших предметів, полягає у тому, що викладачеві потрібно сформувати у студента новий стереотип мовленнєвого спілкування додатково до вже існуючого. Успіх навчання іноземної мови значною мірою залежить від обраного підходу до навчання.

У сучасній методичній літературі виділяють такі підходи:

1. Біхевіористський підхід визначає оволодіння іноземною мовою як сформованість респонсивних реакцій на іншомовні стимули.
2. Інтуїтивно-свідомий підхід передбачає оволодіння іноземною мовою в моделях в інтенсивному режимі з наступним усвідомленням їх значення.
3. Свідомий пізнавальний підхід спрямовує діяльність студента на засвоєння правил використання лексико-граматичних моделей, на основі яких здійснюється свідоме конструювання висловлювань.
4. Комунікативно-діяльнісний підхід передбачає органічне поєднання свідомих та підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто засвоєння правил оперування іншомовними моделями відбувається одночасно з оволодінням їх комунікативно-мовленнєвою функцією.

Прийнятий у сучасній методиці комунікативно-діяльнісний підхід до навчання іноземних мов зумовлює добір цілей, принципів, змісту, методів, прийомів та засобів навчання.

У сучасній методиці навчання іноземних мов поставленні такі цілі: практична, виховна, освітня і розвиваюча.

Практична мета передбачає практичне опанування іноземної мови, тобто оволодіння усіма мовними засобами для здійснення іншомовного міжособистісного спілкування в основних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Студенти мають засвоїти програмний мовний матеріал, як засіб оформлення або розуміння висловлювань у процесі спілкування для їх коректного вживання у відповідних мовленнєвих ситуаціях, уміти самостійно